

JOSEPH E. STIGLITZ

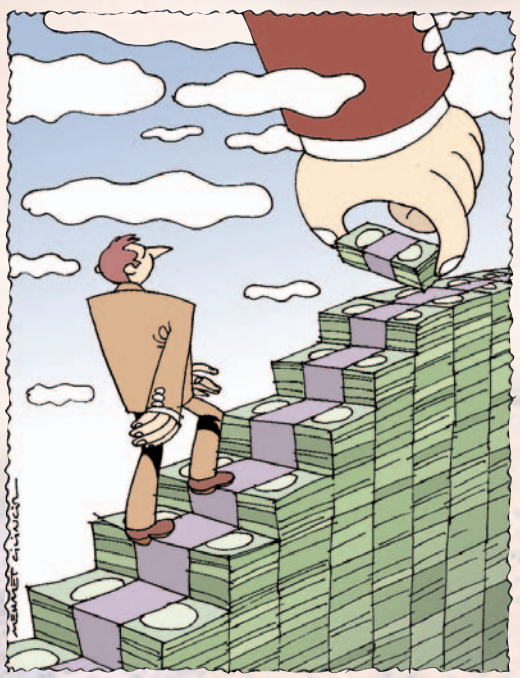
Phelps Faktörü

Edmund Phelps'in de sıkça vurguladığı gibi; hükümetler ekonominin çok düşük işsizlik oranlarında çalışabilmesine olanak sağlayacak, yapısal politikalar başta olmak üzere birçok politika oluşturabilirler

10 Aralık'ta Columbia Üniversitesi'nden meslektaşım Edmund Phelps ekonomi dalında 2006 Nobel Ödülü'nün sahibi oldu. Ödül aslında çok gecikmiş olarak geldi. Nobel Ödülü Heyeti onun makroekonomiye sağladığı katkıları değerlendirdiği süre boyunca Phelps birçok bölgede büyüme ve teknolojik değişim, optimal vergilendirme ve sosyal adalet teorileri ile faydalar sağlamış durumdaydı.

Eğer bir hükümet işsizlik oranlarını çok aşağılara çekmeye çalışırsa enflasyon oranı ve elbette enflasyona bağlı beklentiler yükselecektir. Phelps'in makroekonomi araştırmalarındaki kilit nokta, beklentilerle değişen enflasyon-işsizlik ilişkisiydi, tabii ki beklentilerin sona erdirilmesiyle birlikte, yine işsizlik enflasyon ilişkisi var olacaktı.

Bu bakış açısı iki olası politika yorumunu güdüyor. Bazı siyasetçiler Phelps'in analizlerine bakarak, işsizlik oranını enflasyon oranının yükselmesine izin vermeksizin sürekli olarak düşürmenin imkânsız olduğu sonucuna varıyor. İşte bu yüzden para otoriteleri enflasyon artışına neden olmayan işsizlik oranını, yani "işsizliğin durağan enflasyon oranı"nı (NAIRU) hedef alarak ücret istikrarına odaklanmalılar.

Bununla birlikte NAIRU değişmez değildir. Yapılacak en doğru yorum, Phelps'in de sıkça vurguladığı gibi; hükümetler ekonominin çok düşük işsizlik oranlarında çalışabilmesine olanak sağlayacak, yapısal politikalar başta olmak üzere birçok politika oluşturabilirler.

Sadece enflasyon odaklı politikalar birçok sebepten amacından uzaklaşmıştır. Uygulamaya yönelik bir sorun olarak, beklentilerin kontrolü sağlanmaya çalışılırken bile işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki aşırı derecede dengesizlik sergiliyor. Birkaç izole periyot dışında eldeki verilerle bu ilişkiyi sanal olarak anlamaya çalışmak da imkansız.

Eğitim seviyelerinde, sendikalılaşma ve üretkenlikteki değişiklikler bu kararsızlıkların açıklamalarının parçaları. Bununla birlikte sonuç ne olursa olsun, politikacılar, NAIRU'nun seviyesi hakkındaki hatırı sayılır tereddütleri göğüslemek zorunda kalanlar oluyor. Böylece, ekonomik kaynakların gereksiz yere harcanmış olmasını sağlamayacak kadar işsizliği aşağıya çekmek ve enflasyonu biraz gazlamak arasında bir fedakârlık savaşını da göğüslüyorlar.

Bu risklerin temelinde Phelps'in analizinde yer vermediği enflasyon-işsizlik ilişkisinin diğer bazı özelliklerine bağlı olan çözüm hatalarının getirdiği maliyetler yatıyor denilebilir, fakat bu bakış açısına göre değişir. Kanıtlara bakılırsa işsizliği aşağı çekme girişiminde yapılan bir hatanın geri dönüşümünün maliyeti zaten çok düşük, en azından ilişkinin dikkatlice incelendiği ABD gibi ülkelerde bu böyle. Bu bakışla, Federal Rezerv yırtıcı bir şekilde enflasyonda bir ar-

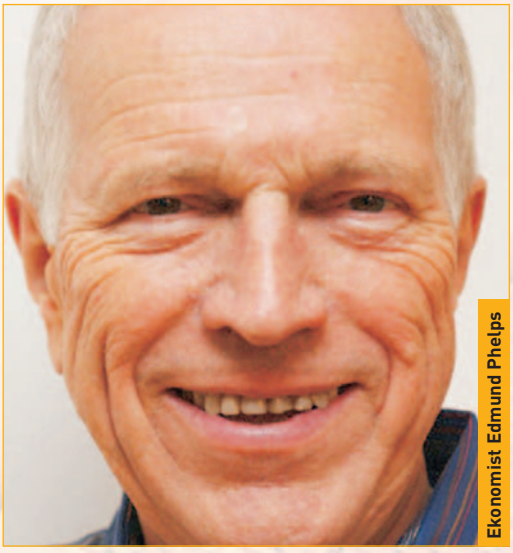
tış görülene kadar işsizlik oranını düşürmeye gayret etmelidir.

Bunların aksine enflasyon şahinlerine göre en öncelikli olarak enflasyona saldırılmalı. Birçok merkez bankası enflasyon şahini olmuş, fakat bu dini bir duruştur, ekonomi bilimiyle alakası yoktur. Ortada, son on yıllar içinde küçük ve ılımlı oranlar gören enflasyonun, ürün çıktısı, iş bulma, büyüme ya da gelir dağılımına gerçekten zararlı etkileri olduğunu gösteren hiçbir deneysel bulgu yok. Ne enflasyonun yavaşça yükselmesi gerektiğine, ne de istihdam ve büyümenin faydalarına kıyasla ekonominin fazla genişlemesine katkıda bulunarak enflasyonun yükselmesini sağladığı, bu yüzden de enflasyonun hiçbir şekilde geri çevrilerek nispeten daha düşük maliyetlere çekilemeyeceğine dair bir kanıt yoktur.

1990'ların başlarında Fed ve daha birçok kişi NAIRU'nun yüzde 6-6,2 arasında olduğunu düşünüyorlardı. Ekonomik değişikliklerle birlikte ben ve Başkan Bill Clinton'ın Ekonomik Danışmanlar Kurulu'nda benimle birlikte çalışan personel NAIRU'nun daha düşük oranlarda olduğunda hemfikirdik. Ve haklıydık, işsizlik enflasyonda hiçbir ani fırlama olmaksızın yüzde 3,8'e indi.

Bu çok önemli, çünkü büyük ekonomist Arthur Orkun'un da hemfikir olduğu gibi, işsizliği yüzde iki oranında azaltmak Amerika için ürün çıktısında yüzde 2-6'lık ya da 0,5-1,5 milyar dolarlık artışa denk gelir. Büyük bir ülke için bile bu büyük paradır. Bu para Amerika'nın sosyal güvenlik sistemini 75-100 yıl boyunca sağlam ayaklar üzerine oturtmak için kullanılabilir. Hatta Irak'taki gibi bir savaşın maliyetinin önemli bir kısmı karşılanabilir!

Phelps'in çalışmaları, enflasyon ve işsizlik ilişkisinin ne kadar esnek olabileceğini ve beklentilerin bu ilişki içinde nasıl rol alabileceğini anlamamızı sağladı. Fakat bu analizlerden işsizlik için hiçbir şey yapılamayacağı ya da para otoritelerinin sadece enflasyonla ilgilenmesi gerektiği gibi sonuçlar çıkarmak sadece birer yanlış kullanımdır.

Ekonomist Edmund Phelps

Bu bakış oransal beklentiler ve mükemmel işleyen piyasalar varsayan modern bir makroekonomi okuluna ait. Başka bir deyişle kişiler mükemmel bir rekabet ortamında, kapital piyasa eksikleri olmaksızın ve tüm riskleri sigortalı bir şekilde, geleceği tahmin edebilmek için mümkün olan tüm bilgiyi tam olarak kullanabiliyor. Sadece bu varsayımlar değil sonuçları da çok saçma; gayri ihtiyari bir işsizlik durumu yok, piyasalar tam verimlilikte çalışıyor, nihayet toplamda sonuçlar gerçek değil. Bununla birlikte bu okula göre hükümet politikalarının verimsiz olması o kadar da önemli değil. Çünkü piyasalar zaten her zaman verimli, hükümet müdahalesine ihtiyaç yok. En tehlikelisi de bu görüşün birçok taraftarı işsizlik gerçeği ile karşı karşıya kaldıklarında bunun hükümet kaynaklı sertlikler ve ticari birlikler yüzünden olduğu konusunda karar kılıyorlar. Onların ideal dünyalarında, iddialarına göre hiç işsizlik olmayacakmış...

Otuz yıldan fazla bir süre sonra Phelps bir alternatif yaklaşım daha olduğunu gösterdi. İşsizliği azaltmak ve gelir seviyesi düşük insanların refah seviyesini yükseltmek için neler yapılabileceğini bulmaya çalıştı. Ayrıca kapitalist ekonomileri nelerin daha dinamik yaptığını, girişimci ruhun arkasında yatan gerçekleri ve bunları daha ileri nasıl götürebileceğimizi araştırdı. Phelps'in ortaya koyduğu ekonomi teorisi bir tür harekettir, aksine bir geri çekilme ya da istifa değildir.

Enflasyon şahinlerine göre en öncelikli olarak enflasyona saldırılmalı. Birçok merkez bankası enflasyon şahini olmuş, fakat bu dini bir duruştur, ekonomi bilimiyle alakası yoktur

Copyright: PROJECT SYNDICATE
www.project-syndicate.org
Çeviren: Mehmet Erdem Fidangül